

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

*«Положення про робочу програму
навчальної дисципліни»*

СУ СМЯ НУБіП України
7.5-072-05

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра _____ міжнародних відносин і суспільних наук _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Факультет (ННІ) _____ Гуманітарно-педагогічний _____
(назва)

“ ____ 19 ” _____ червня _____ 2025_ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **Регіоналістика. Етнодемографічні процеси в регіонах
світу** _____

Галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини» _____

Спеціальність _____ 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»

Факультет (ННІ) _____ Гуманітарно-педагогічний _____

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних
відносин і суспільних наук Олена КРОПИВКО

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни _ Європейські тренди зростання ролі регіонів є головними суб'єктами не лише внутрішньої політики, а й міжнародної співпраці. В сучасних державах регіони перетворюються на активних суб'єктів внутрішньополітичного життя держав, економічної, соціальної, екологічної, культурної та інших видів політик. Вони також виходять на рівень міжнародної політики, укладаючи угоди про співробітництво з регіонами інших держав. Зростання ролі пов'язано з політичними та іншими суспільними процесами в самих регіонах. Світовий регіоналізм є одним з етапів глобалізації, і, водночас, її протилежною тенденцією. Процеси глобалізації посилили роль регіональних факторів у суспільному розвитку. У міжнародних відносинах переваги отримують держави, здатні створити оптимальне співвідношення між глобалізацією та регіоналізацією. У процесі глобалізації відбувається трансформація інститутів державної влади: частина державних функцій екстраполюється на світовий, міжнародний або субнаціональний ієрархічний рівень до всесвітніх, міжнародно-регіональних організацій і транснаціональних корпорацій. Одночасно спостерігається тенденція до розширення прав субнаціональних територіальних громад (регіональних, муніципальних і провінційних). Регіони сприяють захисту суспільних відносин від негативних викликів глобалізації й виступають у якості самостійного суб'єкта міжнародних відносин. Регіоналістика вивчає об'єктивні процеси регіоналізації міжнародних відносин під впливом факторів глобалізації. Вона присвячує особливу увагу трансформації геополітичного, гео економічного і соціокультурного регіонального середовища, веде пошук ефективного геопростору, що дозволяє відповідати на зовнішні і внутрішні виклики.

Внаслідок посилення взаємодії і взаємозалежності країн зростає і їх взаємна вразливість, загострюються старі проблеми та виникають нові загрози, ризики, протиріччя і кризи, породжені цим процесом, що веде до глобальної нестабільності. Ці процеси мають вплив на міжнародні відносини та людський розвиток, зокрема на зміни етнічного складу та чисельності населення регіонів, країн та світу загалом. Дослідження основних демографічних показників аналізує диференціацію в розвитку регіонів. Значну увагу приділено емпіричним даним про населення регіонів світу, як: кількість, статевовікова структура, приріст (скорочення) населення та фізичне переміщення населення (міграція).

Вивчення особливостей етнічних процесів в Європі, Азії, Америці, Африці, Австралії дозволяє виділити відповідні тенденції і закономірності розвитку етнічних спільнот в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. та проаналізувати особливості поліетнічності людства; вплив глобалізації і міграції на етнічні відносини.

Грунтовні знання основних питань курсу дозволять характеризувати особливості інтеграційних процесів у регіонах світу; виявляти вплив розвитку внутрішньодержавних регіонів на загальний рівень розвитку держав світу; - визначати міжрегіональні диспропорції в державах світу, оптимальні напрями подолання міжрегіональних диспропорцій, специфіку сучасної етнодемографії в її регіональній багатоаспектності.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	<u>291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»</u>
Освітня програма	<u>«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»</u>
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	2
Курсовий проект (робота) (за наявності)	

Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	6	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: оволодіння аналітичними навичками дослідження регіону, формування уявлення про тенденції та напрямки регіонального розвитку та регіональної політики, систематизація й узагальнення теорій, закономірностей, головних категорій етнодемографії, процесів формування етносоціальних спільнот, сучасного стану демографічних процесів у світі; ознайомлення з методологічною основою наукових етнодемографічних досліджень.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК9. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел інформації.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організацій міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема, політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держави.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті та місце в них України.

СК 9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних задач і проблем.

СК12. Здатність до здійснення комунікацій та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами).

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Програмні результати навчання (ПРН): ПН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПН06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПН08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

ПН09. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

ПН11. Здійснювати прикладний аналіз міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, міжнародних процесів та міжнародної ситуації відповідно до поставлених цілей, готувати інформаційні та аналітичні звіти.

ПН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

ПН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

ПН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

ПН 17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1. РЕГІОН В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА														
Тема 1. Регіоналістика як наука і навчальна дисципліна. Мета, завдання, основний категоріальний апарат	1	8	2	2			2							
Тема 2. Регіон у системі міжнародних відносин	2	8	2	2			4							
Тема 3. Глобалізація і регіоналізація	3	8	2	2			4							
Тема 4. <i>Закономірності, принципи і фактори регіонального розвитку</i>	4	8	2	2			4							
Тема 5. <i>Теоретичні основи регіональної політики</i>	5	8	2	2			4							
Тема 6. <i>Регіональна політика в розвинутих країнах світу</i>	6	7	2	2			6							
Тема 7. <i>Регіональна політика в постсоціалістичних країнах та країнах, що розвиваються</i>	7	7	2	2			4							
Тема 8. <i>Регіональна політика в Україні і проблеми розвитку її регіонів</i>	8	8	2	2			2							
Разом за модулем 1	62		16	16			30							
Модуль 2.СВІТОВІ ЕТНОДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ														
Тема 1. <i>Етнодемографія як наука.</i>	9	8	2	2			4							
Тема 2. <i>Становлення і розвиток етнодемографічних знань в Україні в XVIII – XX ст.</i>	10	8	2	2			4							
Тема 3. <i>Основні категорії, методи та джерела етнодемографії</i>	11	8	2	2			4							
Тема 4. <i>Етноси і процеси етнічного відтворення</i>	12	8	2	2			4							
Тема 5. <i>Етнодемографічні процеси в сучасній Європі</i>	13	8	2	2			6							
Тема 6. <i>Етнодемографічні процеси в Америці та Африці</i>	14	8	2	2			4							
Тема 7. <i>Етнодемографічні процеси в Азії, Австралії та Океанії</i>	15	8	2	2			4							

Разом за модулем 2	58	14	14			30						
Усього годин	120	30	30			60						
Курсовий проект (робота) з _____ (якщо є в навчальному плані)												
Усього годин	120	30	30			60						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Регіоналістика як наука і навчальна дисципліна. Мета, завдання, основний категоріальний апарат	2
2.	Регіон у системі міжнародних відносин	2
3.	Глобалізація і регіоналізація	2
4.	Закономірності, принципи і фактори регіонального розвитку	2
5.	Теоретичні основи регіональної політики	2
6.	Регіональна політика в розвинутих країнах світу	2
7.	Регіональна політика в постсоціалістичних країнах та країнах, що розвиваються	2
8.	Регіональна політика в Україні і проблеми розвитку її регіонів	2
9.	Етнодемографія як наука.	2
10.	Становлення і розвиток етнодемографічних знань в Україні у XVIII – XX ст	2
11.	Основні категорії, методи та джерела етнодемографії	2
12.	Етноси і процеси етнічного відтворення	2
13.	Етнодемографічні процеси в сучасній Європі	2
14.	Етнодемографічні процеси в Америці та Африці	2
15.	Етнодемографічні процеси в Азії, Австралії та Океанії	2

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Регіоналістика як наука і навчальна дисципліна. Мета, завдання, основний категоріальний апарат	2

2.	Регіон у системі міжнародних відносин	2
3.	Процеси європейської інтеграції та регіоналізації	2
16.	Закономірності, принципи і фактори регіонального розвитку	2
17.	Теоретичні основи регіональної політики	2
4.	Особливості регіональної політики в країнах світу	2
18.	Регіональна політика в постсоціалістичних країнах та країнах, що розвиваються	2
5.	Регіональна політика в Україні та сучасні проблеми розвитку українських регіонів	2
6.	Етнодемографія як наука та навчальна дисципліна	2
7.	Історія становлення і розвитку етнодемографічних знань в Україні	2
8.	Категорії, методи і джерела етнодемографії	2
9.	Процеси етнічного відтворення	2
10.	Етнодемографічні процеси в країнах Європи	2
11.	Етнодемографічні процеси в Америці і Африці, Азії, Австралії та Океанії	2
12.	Сучасні тенденції демографічного розвитку	2

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Регіоналістика як наука і навчальна дисципліна. Мета, завдання, основний категоріальний апарат	2
2.	Азіатсько-Тихоокеанський регіон у системі міжнародних відносин.	4
3.	Глобалізація vs регіоналізація: основні тенденції світової політики	4
4.	Динаміка регіонального розвитку: концентрація чи деконцентрація. Міжнародна діяльність регіонів.	4
5.	Зарубіжний досвід формування й здійснення регіональної політики	4
6.	Регіональна політика в США, найбільш розвинутих країнах ЄС: Німеччини, Великобританії, Франції, Італії, Іспанії, країнах Бенілюксу та скандинавських країнах. Специфіка і основні принципи регіональної політики в Японії, Канаді, Австралії, ПАР	6

7.	Особливості, специфіка, основні принципи і напрями регіональної політики країн Центральної, Центрально-Східної Європи, Китаю	4
8.	«Єврорегіони» України як інструмент європейської інтеграції та міжрегіональної співпраці.	2
9.	Проблема визначення етнічної ідентичності. Демографічний перехід в країнах світу	4
10.	Перші європейські переписи населення та їх значення до початку XIX ст	4
11.	Джерела етнодемографічної інформації та її класифікація	4
12.	Вплив міграційних процесів на етнодемографічну ситуацію в країнах ЄС.	4
13.	Сучасна етнодемографічна ситуація в країнах Європи.	6
14.	Сучасна етнодемографічна ситуація в США та Канаді. Сепаратизм, трайбалізм та расова сегрегація в країнах Африки.	4
15.	Особливості динаміки чисельності населення та етнічна мозаїчність країн Азії. Особливості етнічного та мовного складу населення країн Океанії	4
	Разом	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист практичних робіт;
- пірінгове оцінювання;
- захист рефератів.

7. Методи навчання:

- проблемне навчання;
- кейс-метод;
- проєктне навчання;
- навчання через дослідження;
- навчальні дискусії та дебати;
- командна робота.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. РЕГІОН В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА		
Тема 1. Регіоналістика як наука і навчальна дисципліна. Мета, завдання, основний		

<i>категоріальний апарат</i>		
		-
Практична робота 1. Методологічна та понятійна база проблематики сучасної регіоналістики	RH01, RH08, RH09: оперувати основними термінами і поняттями; виокремлювати структуру і опорні елементи комплексних регіональних характеристик	10
<i>Тема 2. Регіон у системі міжнародних відносин</i>		
Практична робота 2. Регіон у системі міжнародних відносин	RH06, RH08, RH09: розуміти співвідношення понять «регіон» і «міжнародно-політичний регіон», класифікацію регіонів, виокремлювати міжнародно-політичні регіони на макрорегіональному і субрегіональному рівнях	10
<i>Тема 3. Глобалізація і регіоналізація</i>		
Практична робота 3. Процеси європейської інтеграції та регіоналізації	RH01, RH11: розуміти етапи західноєвропейської інтеграції, сучасну регіональну підсистему міжнародних відносин в Європі	10
Практична робота 4. Регіоналізм на Близькому і Середньому Сході, Африці та Америці	RH01, RH011: розуміти особливості політичної регіоналізації на Близькому і Середньому Сході, Африці, в Латинській та Північній Америці	10
<i>Тема 3. Регіональна політика в країнах світу</i>		
Практична робота 5. Особливості регіональної політики в країнах світу	RH01, RH06, RH08: розуміти основні теоретичні аспекти, специфіку регіонального розвитку і регіональної політики країн світу	10
Практична робота 6. Особливості регіональної політики в ЄС	RH01, RH06, RH08: розуміти особливості сучасного етапу розвитку регіональної політики Європейського Союзу	10
<i>Тема 4. Регіональна політика в Україні</i>		
Практична робота 7. Регіональна політика в Україні та сучасні проблеми розвитку українських регіонів	RH01, RH15, RH16: оперувати основними термінами і поняттями, виокремлювати сучасні моделі суспільно-економічної макрорегіоналізації України, регіональні програми, механізми реалізації регіональної політики	10
Самостійна робота 1. Регіональна політика в країнах світу і в Україні	RH08, RH09, RH17: порівняти регіональну політику однієї з країн світу і України	10
Модульна контрольна робота 1.		20
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. СВІТОВІ ЕТНОДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ		
<i>Тема 1. Наукові основи етнодемографічних досліджень</i>		
Практична робота 1.	RH01: оперувати основними	10

Етнодемографія як наука та навчальна дисципліна	термінами і поняттями; розуміти зв'язок етнодемографічної науки з етнографією, демографією, етногеографією, етнічною соціологією, етнічною психологією, етнічною екологією, антропологією, народною медициною	
Тема 2. Становлення і розвиток етнодемографічних знань в Україні у XVIII – XX ст		
Практична робота 2. Історія становлення і розвитку етнодемографічних знань в Україні	RH01, RH08, RH13: мати структуроване уявлення щодо джерел з демографічної історії Правобережної України XVI – початку XVII ст. та досліджень в галузі етнології і демографії українськими вченими	10
Тема 3. Основні категорії, методи та джерела етнодемографії		
Практична робота 3. Категорії, методи та джерела етнодемографії	RH06, RH08, RH13: розуміти етапи західноєвропейської інтеграції, сучасну регіональну підсистему міжнародних відносин в Європі	10
Тема 4. Етноси і процеси етнічного відтворення		
Практична робота 4. Процеси етнічного відтворення	RH08, RH11, RH13: оперувати основними термінами і поняттями; мати структуроване уявлення про: смертність, етнічні аспекти та чинники смертності, проблеми вивчення смертності, біологічні та географічні чинники смертності, соціальні та етнічні аспекти хвороб в регіонах світу	10
Тема 5. Етнодемографічні процеси в регіонах світу		
Практична робота 5. Етнодемографічні процеси в країнах ЄС.	RH08, RH11, RH13: мати структуроване уявлення щодо основних демографічних процесів в європейських країнах та їх впливу на зміну етнічної структури населення в європейських країнах	10
Практична робота 6. Етнодемографічні процеси в Америці, Африці, Азії, Австралії та Океанії	RH08, RH11, RH13: мати структуроване уявлення щодо основних демографічних процесів та їх впливу на зміну етнічної структури населення в країнах Північної, Південної Америки та Африки, Азії, Австралії та Океанії	10
Практична робота 7. Сучасні тенденції демографічного розвитку	RH06, RH08, RH17: мати структуроване уявлення щодо сучасних тенденцій демографічного розвитку в країнах і регіонах світу	10
Самостійна робота 1. Етнодемографічні процеси в регіонах світу	RH08, RH09, RH17: проаналізувати етнодемографічні процеси в одній із країн світу	10
Модульна контрольна робота 2.		20

Всього за модулем 2	100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$
Екзамен	30
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2.Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3.Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни “Регіоналістика та етнодемографічні процеси в регіонах світу” <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3048>;
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- Європейська регіональна політика: підручник. За ред. Крисоватого А. та Ліщинського І. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ЗУНУ», 2020. 236 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42197/3/%d0%9f%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba%28%d1%84%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bb%29.pdf>
- Кропивко О.М. Регіоналістика. Етнодемографічні процеси в регіонах світу» (для студентів ОС «Бакалавр» спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»). Методичні рекомендації. К.: ТОВ «Центр поліграфії КОМПРИНТ», 2023, 56 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Buttmer, Anne; Mels, Tom (2006). By northern lights: on the making of geography in Sweden. Foreword by Torsten Hägerstrand. Aldershot, England; Burlington, VT: Ashgate. OCLC 63187516.
2. <https://decentralization.ua/donors>
3. <https://www.minregion.gov.ua> – сайт Міністерства розвитку громад та територій України
4. <https://www.un.org/> - сайт ООН

5. Policy-Making in the European Union, 8th ed./ H.Wallace, M.Pollack, A.Young, Oxford: Oxford University Press, 2021.
6. www.europa.eu.com – сайт Європейського Союзу (ЄС)
7. www.isi.gov.uk – матеріали ЄС і Ради Європи (РЄ)
8. www.ukrstat.gov.ua – сайт Державної служби статистики України
9. www.unesco.org – сайт ЮНЕСКО
10. Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Луцьк, 6 грудня 2021 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2021. – 360 с.
11. Василькова Є. А. Глобалізація, регіоналізація та регіоналізм: особливості, відмінності та загальні риси. - Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/816267>
12. Верменич Я. Глобалізація vs локалізація: діалектика взаємодії у сучасному світі / Я. Верменич // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. - 2021. - Вип. 30. - С. 207. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2021_30_12
13. Верменич Я. Регіональний фактор у формуванні глобального безпекового середовища: концепти та тенденції / Я. Верменич // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. - 2023. - Вип. 32. - С. 45. - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/Mzu_2023_32_4
14. Всесвітня книга фактів <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/population/country-comparison>.
15. Голуб'як Н. Парадигма «нового регіоналізму» та європейської регіоналізації. - Режим доступу: [https://www.researchgate.net/publication/343431300 Paradigma novogo regionalizmu ta evropejskoi regionalizacii](https://www.researchgate.net/publication/343431300_Paradigma_novogo_regionalizmu_ta_evropejskoi_regionalizacii)
16. Грібінча О. Огляд майбутньої демографічної ситуації та економіки в 2035 році//Історико-політичні проблеми сучасного світу: Modern Historical and Political Issues: Збірник наукових статей. – Чернівці: Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi: Чернівецький національний університет, Chernivtsi National University, 2018. – Т. 37-38. – С. 90-98.
17. Гуманітарні наслідки та соціальні виклики військових дій на Сході України: матеріали Круглого столу – К., 2015 – 26 с. <https://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/zbirnyky/2015/stil.pdf>
18. Демографічний енциклопедичний словник <http://sbiblio.com/biblio/archive/demografija>
19. Державна стратегія регіонального розвитку 2021-2027 рр. «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину»
20. Длугопольська Т.І. Міжнародна міграційна політика: від теорій до імплементацій. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2020. №12. С.31-49.
21. Європейський Союз в міжнародних відносинах/ В. В. Копійка, М. А. Миронова, С. О. Маковський та ін. - К: ВПЦ «Київський університет», 2021. 560 с.
22. Захарова О.В. Участь України в функціонуванні Єврорегіонів //Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. 2022. – Випуск 64. С.62-74.
23. Зимогляд В.Я. Регіон у системі міжнародних відносин . - Режим доступу: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/8382/1/Zimoglyad_160.pdf
24. Іващук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси : навчальний посібник. - Тернопіль. : ЗУНУ. 2022. 204с.

25. Ключові цифри ЄС у світі – випуск 2023 року
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-key-figures/w/ks-ex-23-001>
26. Лавер О. Етнічні конфлікти і міграційні процеси в країнах ЄС: соціолого-політологічний аспект (2017-2020 рр. // Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць,. Випуск 1 (24), 2020. С.74-82.
27. Майхрук Х.І. , Заставецька Л.Б. Суть біологічної теорії етносу та типи етнічних спільнот <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1211>
28. Маковський С.О. Регіональна політика і транскордонне співробітництво в ЄС: конспект лекцій. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, НН Інститут міжнародних відносин, Центр досконалості Жана Моне, 2022, 81 с.
29. Милосердна І. М., Краснопольська Т. М. Азіатськотихоокеанський регіон та проекти його розвитку: кінець XX – початок XXI століття. Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць, 2020. Вип. 65. С. 130-138
30. Михайлова О.Б. Концепт “регіон” у контексті трансформації сучасної системи міжнародних відносин - Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/465276.pdf>
31. Місцеві програми територіальних громад: проблеми нормативно-правового забезпечення
https://lb.ua/blog/observatory_democracy/480269_mistsevi_programi_teritorialnih.html
32. Про засади державної регіональної політики: Закон України № 156-VIII від 05.02.2015 р. [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
33. Про стимулювання розвитку регіонів. Закон України № 2850-IV від 08.09.2005 р. [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
34. Світова статистика [http://iformatsiya.ru/tab1/459- statisticheskie-dannye-stran-mira/](http://iformatsiya.ru/tab1/459-statisticheskie-dannye-stran-mira/)
35. Сердюк І. Генеральний опис Лівобережної України 1765 – 1769 рр.: виміри локальної демографічної історії. // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/27007/28-Serduyk.pdf?sequence=1>
36. Стратегія соціально-економічного сталого розвитку «Європа-2020».
37. Хто житиме у Європі. Великий докладний аналіз демографічної ситуації на Європейському континенті
https://pikabu.ru/story/kto_budet_zhit_v_evrope_bolshoy_podrobnyy_analiz_demograficheskoy_situatsii_na_evropeyskom_kontinente_5745321?utm_source=linkshare&utm_medium=sharing